

'Als talenten ongebruikt blijven, raakt een kind moedeloos'

Jonge kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong

In de voorschoolse periode is ruime aandacht voor kinderen met een achterstand. Minstens zoveel aandacht verdienen jonge kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong. Dat meent pedagogisch coach en talentbegeleider Mirjam Veldhoven. Zij ontwikkelde een instrument voor vroegsignalering bij peuters. 'Belangrijk is dat een kind de kans krijgt een positief zelfbeeld te ontwikkelen.'

Als we het hebben over jonge kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong, over welke kinderen gaat het dan?

'Over hoogbegaafde kinderen, de baby's die je direct alert aankijken, die hun hoofd omhoog houden om te zien wat er in de wereld gebeurt. Die weliswaar nog niet kunnen praten, maar op hun eigen manier met je communiceren. Het zijn dreumesen die in hun haast om de wereld in te gaan het kruipe overslaan. Alerte kinderen met een leerhonger die typerend is voor specifiek hoogbegaafde kinderen.'

Is een kind met een ontwikkelingsvoorsprong meteen hoogbegaafd?

'Weet je dat Nederland het enige land is waar men bij jonge kinderen spreekt van een ontwikkelingsvoorsprong en niet

van begaafdheid? Bij ouders zie ik ook dat ze moeite hebben om het woord hoogbegaafdheid in de mond te nemen als ze vermoeden dat de ontwikkeling van hun kind anders verloopt dan de meeste andere kinderen. Het is alsof ze niet arrogant gevonden willen worden. Natuurlijk is niet elk kind dat iets sneller gaat in de ontwikkeling dan veel andere kinderen, meteen hoogbegaafd. Maar bij een combinatie van dingen, bijvoorbeeld vroeg lopen, een grote verbale ontwikkeling en een sterk rechtvaardigheidsgevoel, spreek je van een ontwikkelingsvoorsprong. Van hoogbegaafdheid.'

Zijn deze kinderen in een groep gemakkelijk te herkennen?

'Soms wel. Sommige kinderen komen naar je toe omdat er geen kinderen zijn bij wie ze met hun spel of verhaal terechtkunnen.'

'Als talenten ongebruikt blijven, raakt een kind moedeloos'

Jonge kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong

In de voorschoolse periode is ruime aandacht voor kinderen met een achterstand. Minstens zoveel aandacht verdienen jonge kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong. Dat meent pedagogisch coach en talentbegeleider Mirjam Veldhoven. Zij ontwikkelde een instrument voor vroegsignalering bij peuters. 'Belangrijk is dat een kind de kans krijgt een positief zelfbeeld te ontwikkelen.'

Als we het hebben over jonge kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong, over welke kinderen gaat het dan?

'Over hoogbegaafde kinderen, de baby's die je direct alert aankijken, die hun hoofd omhoog houden om te zien wat er in de wereld gebeurt. Die weliswaar nog niet kunnen praten, maar op hun eigen manier met je communiceren. Het zijn dreumesen die in hun haast om de wereld in te gaan het kruijen overslaan. Alerte kinderen met een leershonger die typerend is voor specifiek hoogbegaafde kinderen.'

Is een kind met een ontwikkelingsvoorsprong meteen hoogbegaafd?

'Weet je dat Nederland het enige land is waar men bij jonge kinderen spreekt van een ontwikkelingsvoorsprong en niet

van begaafdheid? Bij ouders zie ik ook dat ze moeite hebben om het woord hoogbegaafdheid in de mond te nemen als ze vermoeden dat de ontwikkeling van hun kind anders verloopt dan de meeste andere kinderen. Het is alsof ze niet arrogant gevonden willen worden. Natuurlijk is niet elk kind dat iets sneller gaat in de ontwikkeling dan veel andere kinderen, meteen hoogbegaafd. Maar bij een combinatie van dingen, bijvoorbeeld vroeg lopen, een grote verbale ontwikkeling en een sterk rechtvaardigheidsgevoel, spreek je van een ontwikkelingsvoorsprong. Van hoogbegaafdheid.'

Zijn deze kinderen in een groep gemakkelijk te herkennen?

'Soms wel. Sommige kinderen komen naar je toe omdat er geen kinderen zijn bij wie ze met hun spel of verhaal terechtkunnen.'

Of ze onderzoeken graag, zijn nieuwsgierig naar wat het gevolg is als ze dit of dat doen. Bij die kinderen kun je het gevoel hebben dat je met een schoolkind praat, niet met een peuter.'

Maar dat geldt niet voor de meeste kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong?

'Helaas niet. Mensen, en ook kinderen, passen zich aan aan de groep waarvan ze deel uitmaken. Dat betekent dat je als pedagogisch medewerker of gastouder soms weinig aan een kind merkt. Een belangrijk signaal is wanneer ouders vertellen dat hun kind ontploft als het thuiskomt, dat het dan veel huilt en erg moe is. Dat komt doordat een kind zich de hele dag heeft aangepast aan de rest. Het heeft niet kunnen zijn wie het is.'

Ouders zijn dus een belangrijke schakel bij het signaleren van deze kinderen?

'Een ontwikkelingsvoorsprong kun je vaststellen met een signaleringsinstrument. Het is belangrijk dat ook ouders dat instrument invullen. Vaak ontdekken ze dan pas dat hun kind voor ligt op de meeste leeftijdgenoten. Hoogbegaafdheid is voor een groot deel erfelijk. Voor ouders is het gedrag van hun kind heel normaal, ze herkennen het van zichzelf. Vaak spelen ze intuïtief al in op wat hun kind nodig heeft.'

Je hebt Zicht op ontwikkelingsvoorsprong ontwikkeld, een instrument waarmee bij jonge kinderen kan worden gesignaleerd dat ze hun leeftijdgenoten vooruit zijn. Waarom moest dat er komen?

'Als pedagogisch medewerker en later coach en leidinggevende in de kinderopvang, zag ik jonge kinderen van wie ik de indruk had dat ze veel in hun mars hadden. Eenmaal op de basisschool bleken die kinderen tot mijn grote verbazing vaak moeilijk te handhaven. Blijkbaar ging hier iets mis in het observeren van deze kinderen, in het inspelen op hun (leer)behoefte. Ik dacht: daar moet ik iets mee. Op dat moment volgde ik de opleiding tot Talentbegeleider en had ik de studieopdracht gekregen een *tool* te ontwikkelen voor in de praktijk. Dat heb ik dus gedaan.'

Wie kunnen het signaleringsinstrument gebruiken?

'Aanvankelijk gebruikten, naast pedagogisch medewerkers in de kinderopvang, vooral gastouders die geen volgsysteem hadden het instrument. Inmiddels wordt het ook gebruikt als overdrachtsdocument naar de basisschool. Voordeel van dit instrument is dat het behalve de cognitieve ontwikkeling ook persoonskenmerken in beeld brengt die typerend zijn voor hoogbegaafde kinderen. Het geeft een completer beeld van een kind dan een volgsysteem. Voor ouders en de toekomstige school geeft het een beeld van wat een kind nodig heeft, zodat zij kunnen beoordelen of de betreffende school de juiste plek is voor een kind.'

Waarom is het belangrijk dat al op jonge leeftijd wordt erkend dat een kind een hogere intelligentie heeft dan de meeste andere kinderen?

'Belangrijk is dat kinderen de kans krijgen om een positief zelfbeeld te ontwikkelen. Als een kind in een hoog tempo leert, en dat tempo afgestraft wordt doordat het een paar stappen terug moet doen, dan wordt hij gestraft voor wie hij is. Natuurlijk is er een groepsbelang dat maakt dat een kind zich op sommige fronten moet aanpassen. Ook al staat hij als eerste bij de deur, pas als de hele groep zijn jas aan heeft mag hij, tegelijk met de anderen, naar buiten. Dat heeft te maken met het houden van overzicht, en een kind zal dat moeten leren en uiteindelijk begrijpen. Maar als je talenten hebt die je in een groep nooit kunt gebruiken, dan maakt je dat moe of moedeloos.'

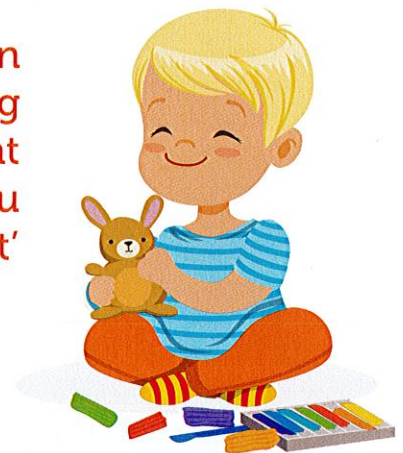
Wat doet dat met een kind?

'Als je niet wordt gezien, dan kan dat schade opleveren: geen of weinig zelfvertrouwen. Het kan gebeuren dat kinderen het helemaal niet meer zien zitten om naar de opvang of later naar school te gaan. Vaak trekt iemand pas aan de bel als een kind eenmaal op school zit en zich daar problemen voordoet. Complexe gedrags- of leerproblemen liggen op de loer, soms een depressie. Ik begrijp dat er veel aandacht uitgaat naar kinderen met een achterstand. Maar het zou goed zijn als voorschoolse programma's zich ook richten op kinderen met een voorsprong. Ook voor leerkrachten is het dan helder dat ze een kind binnenkrijgen dat verder in zijn ontwikkeling is dan de meeste anderen.'

Maar geven we niet al genoeg labels?

'Juist vroegsignalering voorkomt dat een kind op latere leeftijd een diagnose krijgt als autisme, ADD of ADHD. Vaak gaan mensen pas verder kijken als gedrag hinderlijk is en dan komen die diagnoses om de hoek kijken. Maar als je weet dat hoogbegaafde kinderen oog hebben voor details en daardoor ongeconcentreerd en ongefocust lijken, en dat ze door verve-

'Zorg voor een warme verbinding met het kind, dat het zich bij jou veilig voelt'

'Het instrument brengt behalve de cognitieve ontwikkeling ook persoonskenmerken in beeld die typerend zijn voor hoogbegaafde kinderen'

ling clownesk gedrag kunnen vertonen, dan kun je problemen goed duiden en zelfs voor zijn.'

Hoe kom je als pedagogisch medewerker of gastouder tegemoet aan de voorsprong die deze kinderen hebben?

'Het allerbelangrijkste is dat je een warme verbinding hebt met het kind, een relatie waarin hij zich veilig bij je kan voelen. Verder is het goed om te kijken naar wat je het kind op cognitief gebied te bieden hebt. Zijn de activiteiten uitdagend en zinvol? In hoeverre is het zinvol om de hele groep dezelfde bloem te laten knutselen? Dus zie je dat een kind niet meedoet, terwijl je weet dat hij thuis meer laat zien, dan is dat een signaal om je aanbod van activiteiten opnieuw te bekijken.'

Kun je met speciaal speelgoed aansluiten op de behoeften?

'Er is inderdaad speelmateriaal voor jonge kinderen met leehonger. Maar in moeilijke puzzels of de zogenaamde *smartgames* schuilt het gevaar dat je kinderen maar ten dele in hun ontwikkeling stimuleert. Die spelletjes doen een beroep op slechts een deel van hun vaardigheden. Maar hoe is het om een uitdaging aan te gaan, iets te doen wat je niet eerder hebt gedaan? Is het niet veel interessanter om een apparaat uit elkaar te halen en te kijken wat je van de onderdelen kunt maken?'

Je hebt het over vaardigheden. Hoe zit het met de sociale vaardigheden van deze kinderen?

'Vaak lopen ze voor in hun sociale ontwikkeling, bijvoorbeeld als het gaat om het hanteren van spelafspraken. Maar ze missen de aansluiting in de groep. Daardoor lijkt het al snel dat ze achterlopen op sociaal gebied. Ze komen steeds naar jou toe om te praten en dat zou je kunnen opvatten als dat ze niet weten hoe ze contact moeten maken met leeftijdgenoten. Het gaat echter niet om het geen contact kunnen maken, maar om een signaal dat ze voorlopen in hun ontwikkeling en daarom aansluiting missen bij andere kinderen. Dat ontmoeten van ontwikkelingsgelijken is belangrijk, het kunnen praten met mensen die je woordgrapjes, je humor wel begrijpen. Een kind heeft het nodig om zich regelmatig onder gelijken te kunnen bevinden.'

Het gaat echter niet om het geen contact kunnen maken, maar om een signaal dat ze voorlopen in hun ontwikkeling en daarom aansluiting missen bij andere kinderen. Dat ontmoeten van ontwikkelingsgelijken is belangrijk, het kunnen praten met mensen die je woordgrapjes, je humor wel begrijpen. Een kind heeft het nodig om zich regelmatig onder gelijken te kunnen bevinden.'

Waar moet je verder nog alert op zijn?

'Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong hebben vaak een sterk ontwikkeld

rechtvaardigheidsgevoel; afspraak is afspraak. Belangrijk is dat ze je kunnen vertrouwen, dat je doet wat je zegt. Doe je toch iets anders, leg dan uit waarom dat nodig is. Ook kunnen ze de lat erg hoog leggen en van daaruit kritisch zijn op zichzelf en anderen. Doet een kind niet mee met een activiteit? Kijk dan eens waarom. Is het desinteresse of durft hij door zijn perfectionisme de uitdaging niet aan te gaan? Observeren en analyseren is dus erg belangrijk.' ◀

Meer lezen?

In *Bijdehante baby's en pittige peuters* geeft Lilian Poel voorbeelden van hoe een ontwikkelingsvoorsprong bij jonge kinderen eruit kan zien. Ook besteedt ze aandacht aan het begeleiden van deze kinderen. Het boek is verschenen bij uitgeverij Maak je eigen onderwijsboek, ISBN 9789462546615.

Pilot: peutergroep met kinderen met een voorsprong

Op initiatief van stichting IQ+ start Mirjam dit najaar een pilot bij Kinderopvang Kwest in Naaldwijk. De pilot betreft een peutergroep met kinderen met een voorsprong en heeft verschillende doelen. Om het welbevinden te vergroten wordt peuters een uitdagende omgeving met ontwikkelingsgelijken geboden. Voor medewerkers biedt de pilot een *training on the job* in wat peuters met een voorsprong nodig hebben aan begeleiding en activiteiten.

Meer info

Mirjam Veldhoven begeleidt ouders, pedagogisch medewerkers en leerkrachten die te maken hebben met kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong. Ook kinderen komen in haar praktijk. In 2013 startte ze met vijftientig deskundigen de werkgroep 'Signaleren en begeleiden van kinderen onder de 4 met een voorsprong'. Uit dat initiatief is www.ontwikkelingsvoorsprong.info voortgekomen. De signaleringstool 'Zicht op ontwikkelingsvoorsprong' bestaat uit vragenlijsten die zowel de cognitieve ontwikkeling als de persoonskenmerken van een kind in beeld brengen. Meer informatie: www.cleverbee.nl

